



[4108] – 101

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – I) Examination, 2012**  
**PSYCHOLOGY**  
**Compulsory : Cognitive Processes**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

**N.B. :** 1) *All questions are compulsory.*  
2) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** of the following in about **500** words : **20**
- a) Giving suitable examples explain Piaget's theory of cognitive development.
- b) Bring out the difference between selective attention and divided attention. Describe in detail the theories of selective attention.
2. Answer **any one** of the following in about **500** words : **20**
- a) Explain the perceptual processes involved in reading. Also what are the factors which affect speech comprehension ?
- b) What role does intelligence play in creativity ? Elaborate on the different methods to measure creativity.
3. Answer **any two** of the following in about **250** words : **20**
- a) Explain the current status of cognitive psychology.
- b) Elaborate on the Signal Detection theory, in brief.
- c) What is the role played by gestures and social context in speaking ?
- d) Describe the factors influencing decision-making.

P.T.O.



4. Write short notes on **any four** of the following :

20

- Syllogistic Reasoning
- Planning as a cognitive task in writing.
- Gestalt approach of perception.
- Cognitive map
- Cross-cultural studies in perception
- Heuristics

### मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा :

२०

- बोधनिक विकासविषयक पियार्जेच्या सिद्धांताचे समर्पक उदाहरणांसह स्पष्टीकरण करा.
- वेचक अवधान आणि विभाजित अवधान यांच्यातील फरक सांगा. वेचक अवधानविषयक सिद्धांताचे सविस्तर वर्णन करा.

२. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा :

२०

- वाचनात समाविष्ट असलेल्या सांवेदनिक प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- सर्जनशीलतेत बुद्धिमत्तेची कोणती भूमिका असते ? सर्जनशीलनेते मापन करण्याच्या विविध पद्धतींचे सविस्तर वर्णन करा.



३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे प्रत्येकी साधारण २५० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- अ) बोधनिक मानसशास्त्राचे सद्यःकालीन दर्जा स्पष्ट करा.
- ब) संकेत शोध उपपत्तीचे थोडक्यात वर्णन करा.
- क) हावभाव आणि सामाजिक संदर्भ यांची बोलण्यातील भूमिका कोणती ?
- ड) निर्णयनावर परिणाम करणाऱ्या घटकांचे वर्णन करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी साधारण १०० शब्दांत टिपा लिहा : २०
- अ) संवाचिक युक्तिवाद
- ब) नियोजन : लेखनातील एक बोधनिक कार्य
- क) संवेदनातील गेस्टाल्ट दृष्टिकोन.
- ड) बोधनिक नकाशा
- इ) संवेदनातील आंतर-सांस्कृतिक अभ्यास
- फ) ह्युरिस्टीक्स



[4108] – 303

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – III) Examination, 2012**  
**PSYCHOLOGY**  
**Psychopathology – I**  
**Group (A) Clinical Psychology**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

**Note :** 1) *All questions are compulsory.*  
2) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
- 1) Critically evaluate the pre-DSM classifications of mental disorders. In what ways is the multi-axial system more effective than the earlier systems ?
  - 2) What are Psycho-physiological disorders ? Describe the psychological factors associated with cardiovascular disorders and asthma.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
- 1) Describe the symptoms and types of schizophrenia. Discuss the role of family in the maintenance of the symptoms of the schizophrenia patient.
  - 2) What are the symptoms of mood disorders ? Discuss the role of genetic factors in mood disorders.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
- 1) Describe the different types of sleep disorders. What is the difference between dyssomnias and parasomnias ?
  - 2) What are delusional disorders ? Describe the clinical picture in delusional disorders.

P.T.O.



- 3) What is panic disorder ? How can it be treated using a cognitive - behavioral approach ?
- 4) Critically evaluate the statistical - cum - psychometric paradigm in psychopathology. What is meant by the diathesis-stress paradigm ?

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** :

20

- 1) Clinical interview
- 2) Dissociative amnesia
- 3) Body dysmorphic disorder
- 4) Risk factors in schizophrenia
- 5) Parasuicide
- 6) Etiology of anorexia nervosa.

### मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहणे.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा :

२०

- १) मानसिक विकृतींच्या डी. एस. एम. पूर्व वर्गीकरणांचे चिकित्सात्मक मूल्यांकन करा. बहुविध वर्गीकरण प्रणाली ही तत्पूर्वी वापरल्या जाणाऱ्या पद्धीपेक्षा जास्त परिणामकारक कशी आहे याची चर्चा करा.
- २) मनो-शारीरिक विकृती म्हणजे काय ? हृदयाच्या रक्तवाहिन्यांशी संबंधित विकृती व दमा यांच्याशी संबंधित मानसिक घटकांचे वर्णन करा.



२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : २०
- १) छिन्नमनस्कतेची लक्षणे व प्रकार यांचे वर्णन करा. छिन्नमनस्कतेची लक्षणे निर्माण करण्यात रुग्णाच्या कुटुंबाची भूमिका स्पष्ट करा.
- २) भावस्थिती विकृतीची लक्षणे कोणती ? भावस्थिती विकृतीतील जननिक घटकांची भूमिका स्पष्ट करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सुमारे २५० शब्दांत लिहा : २०
- १) निद्रा विकृतीचे प्रकार कोणते ? 'डिससॉमनिया' व 'पॅरासॉमनिया' यांतील फरक स्पष्ट करा.
- २) विभ्रम विकृती म्हणजे काय ? विभ्रम विकृतीतील चिकित्सात्मक चित्राचे वर्णन करा.
- ३) आतंक विकृती म्हणजे काय ? बोधात्मक-वर्तनिक उपचार पद्धतीने आतंक विकृतीवर कशा प्रकारे उपचार केले जातात ?
- ४) संख्याशास्त्रीय-मनोवितीय दृष्टिकोनाचे चिकित्सात्मक मूल्यांकन करा. ताण-तणाव सिद्धांत म्हणजे काय ?
४. खालीलपैकी कोणत्याही चार वर सुमारे १०० शब्दांत टिपा लिहा : २०
- १) चिकित्सात्मक मुलाखत
- २) वियोजित स्मृतिभ्रंश
- ३) शरीर रूप व्यंग विकृती
- ४) छिन्नमनस्कतेमधील धोकादायक घटक
- ५) परा-आत्महत्या
- ६) क्षुधा-अभाव विकृतीची कारणमीमांसा.



[4108] – 309

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – III) Examination, 2012**  
**PSYCHOLOGY**  
**Group (C) : Counselling Psychology**  
**Counselling Skills and Approaches**  
**(2008 Pattern) (Optional)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

***N.B. :*** 1) ***All questions are compulsory.***  
2) ***All questions carry equal marks.***

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
- 1) Explain creating communication and feelings in counseling with suitable examples.
  - 2) Describe in detail the questioning skills in counseling.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
- 1) Discuss in detail the person-centered technique used in counseling.
  - 2) Discuss in detail Rational Emotive Behavioural Therapy.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
- 1) Explain in brief helping as a process.
  - 2) Explain in brief Active listening.
  - 3) Evaluate feedback skills.
  - 4) Explain in brief the Logo therapy.

**P.T.O.**



4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
- 1) Ego states
  - 2) Referral skills
  - 3) Listening mistakes
  - 4) Self control techniques
  - 5) Defence mechanisms
  - 6) Creating Explanations.

### मराठी रूपांतर

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्ना सोडविणे आवश्यक आहे.  
 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.  
 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणतेही **एक** उत्तर **500** शब्दांत लिहा : **20**
  - 1) समूपदेशनातील संप्रेषण व भावनानिर्मीती चे सुयोग्य उदाहरणासह स्पष्टीकरण द्या.
  - 2) समूपदेशनातील 'प्रश्न विचारणे' कौशल्याचे वर्णन करा.
2. कोणतेही **एक** उत्तर **500** शब्दांत लिहा : **20**
  - 1) समूपदेशनात वापरल्या जाणाऱ्या व्यक्ति-केंद्री उपचार तंत्राची सविस्तर चर्चा करा.
  - 2) तर्कसंगत भावनिक वर्तनोपचार (REBT) पद्धतीवर सविस्तर चर्चा करा.
3. कोणतेही **दोन** उत्तरे प्रत्येकी **250** शब्दांत लिहा : **20**
  - 1) मदतीची प्रक्रिया थोडक्यात स्पष्ट करा.
  - 2) 'सक्रिय ऐकणे' (Active listening) थोडक्यात स्पष्ट करा.
  - 3) पुनर्भरण कौशल्यांचे मुल्यमापन करा.
  - 4) लोगो-थेरपी (Logo-) उपचारपद्धती थोडक्यात स्पष्ट करा.





4. कोणत्याही चार वर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा :

20

- 1) अहंमच्या पातळ्या
- 2) संदर्भ कौशल्ये
- 3) ऐकण्यातील चूका
- 4) स्व-नियंत्रण तंत्रे
- 5) संरक्षण यंत्रणा
- 6) स्पष्टीकरण निर्मिती.



[4108] – 406

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – IV) Examination, 2012**  
**PSYCHOLOGY**  
**Group(c) : Counselling Psychology**  
**Guidance & Career Counselling**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

**Instructions :** 1) *All questions are compulsory.*  
2) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) What is career counselling ? Discuss present trends in career counselling.
  - 2) Discuss career planning and decision making in school.
  
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) Describe & discuss implication of career theories for counsellor.
  - 2) Explain & compare the role of career counsellor in individual and group counselling.
  
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
  - 1) Discuss the process of human development with reference to career counselling.
  - 2) Discuss and evaluate Bandura's social learning approach.
  - 3) Explain the role of counsellor at elementary school level.
  - 4) Give account of the changing nature of the world of work.

P.T.O.



4. Write short note on **any four** in **100** words **each** : **20**
- 1) Career preparation
  - 2) Self discovery (three components)
  - 3) Growth stage
  - 4) Vicarious experience
  - 5) Career plan
  - 6) Relationship between career and skills literacy.

### मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.  
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.*

1. कोणतेही एक उत्तर **500** शब्दांत लिहा : **20**
  - 1) करिअर समूपदेशन म्हणजे काय ? करिअर समूपदेशनातील सद्य प्रवाह स्पष्ट करा.
  - 2) शाळेतील अभातील करिअर योजना व निर्णयन प्रक्रिया विषयी चर्चा करा.
2. कोणतेही एक उत्तर **500** शब्दांत लिहा : **20**
  - 1) करिअर सिद्धांताचे समूपदेशकांना होणाऱ्या उपयोगाविषयी वर्णन व चर्चा करा.
  - 2) समूह व वैयक्तिक समूपदेशनान समूपदेशकाची भूमिका स्पष्ट करा व त्यांची तुलना करा.
3. कोणत्याही दोन उत्तरे प्रत्येकी **250** शब्दांत लिहा : **20**
  - 1) करिअर समूपदेशनांचा संदर्भ धेऊन मानवी वैकासीक प्रक्रियावर चर्चा करा.
  - 2) बांदूरा यांच्या सामाजीक अध्ययन सिद्धांतावर चर्चा करा व त्याचे मूल्यमापन करा.
  - 3) प्राथमिक शालेच पातळीवर करिअर समूपदेशकाची भूमिका स्पष्ट करा.
  - 4) कार्यमगताचे बदलते स्वरूप विशद करा.



4. कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा :

20

- 1) करिअर तयारी
  - 2) स्व-शोधन (तीन घटक)
  - 3) वाढविषयक पायरी
  - 4) झरांच्या अनुभवांची अप्रत्यक्ष माणीव
  - 5) करिअर योजना
  - 6) करिअर व कौशल्य आक्षरतेतील संबंध.
-



[4108] – 102

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – I) Examination, 2012**  
**PSYCHOLOGY**  
**Compulsory : Psychological Testing**  
**(2008 Pattern) (New)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

**N.B. :** i) *All questions are compulsory.*  
ii) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) Define Psychological test. Discuss in detail the classification of psychological tests.
  - 2) Define validity. Discuss in detail construct validity.
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
  - 1) Define Norms. Discuss with illustrations within group norms.
  - 2) Define Reliability. Explain in detail the importance of correlation coefficient with respect to reliability of test.
3. Answer **any two** in **250** words : **20**
  - 1) Explain in brief general steps in test construction.
  - 2) Explain various basic statistical concepts used in psychological testing.
  - 3) Explain reliability of speeded tests.
  - 4) Explain in brief test validity and decision theory.
4. Write short notes on **any four** in **100** words : **20**
  - 1) Situational variables and test performance.
  - 2) Developmental norms.
  - 3) Test-retest reliability.
  - 4) Criterion related validity.
  - 5) Use of computers in psychological testing.
  - 6) Item discrimination.

P.T.O.



मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.  
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.  
 ३) संदर्भासाठी मूळ प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) मानसशास्त्रीय चाचणीची व्याख्या लिहा. मानसशास्त्रीय चाचण्यांच्या वर्गीकरणाची सविस्तर चर्चा करा.  
 २) वैधतेची व्याख्या लिहा. रचनात्मक वैधतेची सविस्तर चर्चा करा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) मानकाची व्याख्या लिहा. आंतर-समूह मानकांची सोदाहरण चर्चा करा.  
 २) विश्वसनीयतेची व्याख्या लिहा. विश्वसनीयतेच्या संदर्भात सहसंबंध गुणांकाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांचे प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) चाचणी-बांधणीतील सामान्य टप्पे स्पष्ट करा.  
 २) मानसशास्त्रीय चाचणीमध्ये वापरल्या जाणाऱ्या विविध मुलभूत संख्याशास्त्रीय संकल्पना स्पष्ट करा.  
 ३) गति-चाचण्यांची विश्वसनीयता स्पष्ट करा.  
 ४) चाचणी वैधता आणि निर्णय-सिद्धांत थोडक्यात स्पष्ट करा.
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
- १) परिस्थितीजन्य परिवर्त्य आणि चाचणी-निर्वर्तन  
 २) वैकासिक मानके  
 ३) चाचणी-पुनर्चाचणी विश्वसनीयता  
 ४) निकष-संबंधित वैधता  
 ५) मानसशास्त्रीय चाचणीत संगणकाचा उपयोग  
 ६) चाचणी-विधान भेदन.



[4108] – 103

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Semester – I) Examination, 2012  
Compulsory : Statistical Methods  
PSYCHOLOGY (2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N.B. :** 1) *All questions are compulsory.*  
2) *All questions carry equal marks.*  
3) *Use of statistical tables and simple calculators is allowed.*

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**

- a) State the characteristics and applications of Normal Distribution Curve.  
b) Compute the coefficient of correlation between the Algebra test scores and 1Q's shown in the table below :

**Algebra Test Scores.**

	30 – 34	35 – 39	40 – 44	45 – 49	50 – 54	55 – 59	60 – 64	
130 – 139					1		1	2
120 – 129					6	3		9
110 – 119		1	2	6	8	1		18
100 – 109		4	4	6	11	4	1	30
90 – 99	2	1	6	5	4	1		19
80 – 89	3	2	1	1				7
	5	8	13	18	30	9	2	85

P.T.O.



2. Answer in **500** words (**any one**) :

**20**

- a) Describe the types of statistical software. Critically evaluate excel in relation to SPSS.
- b) The achievement of two groups (academic and technical) were compared on a mechanical aptitude test. The data is as follows.

	<b>Academic</b>	<b>Technical</b>
<b>No. of Students</b>	125	137
<b>Mean</b>	51.42	51.38
<b>S.D.</b>	6.24	7.14

Use an appropriate statistical test to find out if the mean difference between the two groups is significant at 0.05 level.

3. Answer in **250** words (**any two**) :

**20**

- a) Which are the measures of Central Tendency ?
- b) Define correlation. State the difference between point biserial and tetrachoric correlation.
- c) Explain the chi square test with its applications.
- d) State the meaning and uses of ANCOVA.

4. Short notes in **100** words (**any four**) :

**20**

- a) Variability and its types.
- b) T-scores as standard score.
- c) Concept and use of PR.
- d) Kruskal Wallis test.
- e) Coefficient of correlation.
- f) Sign test.





## मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.  
 ३) सांख्यिकी तक्ता व साधे गणकयंत्र वापरण्यास परवानगी आहे.

१. साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा (कोणत्याही १): २०  
 अ) समान्य वितरण वक्राची वैशिष्ट्ये आणि उपयोग स्पष्ट करा.  
 ब) खालील तक्त्यात दिलेल्या गणितातील गुण आणि बुद्धिगुणांक यांच्यातील सहसंबंध गुणांक काढा

## गणितातील गुण

	३० - ३४	३५ - ३९	४० - ४४	४५ - ४९	५० - ५४	५५ - ५९	६० - ६४	
१३० - १३९					१		१	२
१२० - १२९					६	३		९
११० - ११९		१	२	६	८	१		१८
१०० - १०९		४	४	६	११	४	१	३०
९० - ९९	२	१	६	५	४	१		१९
८० - ८९	३	२	१	१				७
	५	८	१३	१८	३०	९	२	८५

२. साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा (कोणत्याही १): २०  
 अ) संख्याशास्त्रीय सॉफ्टवेअरचे प्रकार सांगा SPSS. च्या तुलनेत Excel चे सटीक मूल्यमापन करा.  
 ब) दोन समूहांच्या (शैक्षणिक व तांत्रिकी) संपादनाची यंत्रिक अभिक्षमता चाचणीवर तुलना करण्यात आली प्रदत्त खालीलप्रमाणे मिळाले.

	शैक्षणिक	तांत्रिकी
विद्यार्थी संख्या	१२५	१३७
मध्यमान	५१.४२	५१.३८
प्रमाण विचलन	६.२४	७.१४

सुयोग्य संख्याशास्त्रीय चाचणीचा उपयोग करून दोन्ही समूहांच्या मध्यमानातील फरक .०५ पातळीवर लक्षणीय आहे का ते पहा.



३. प्रत्येकी साधारण २५० शब्दांत उत्तर लिहा (कोणतेही २):

२०

अ) मध्यमानाची मापके कोणती ?

ब) सहसंबंधाची व्याख्या लिहा. पॉइंट बायसेरीयल आणि टेट्राकोरीक सहसंबंधातील फरक लिहा.

क) काय- स्क्वेअर चाचणीचे, तिच्या उपयोगांसह, स्पष्टीकरण करा

ड) ANCOVA चा अर्थ आणि उपयोग सांगा.

४. साधारण १०० शब्दांत टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

२०

अ) विचलन व त्याचे प्रकार.

ब) प्रमाण गुणांक म्हणून T-score.

क) PR ची संकल्पना आणि उपयोग.

ड) क्रूस्कॉल वॅलीस टेस्ट.

ई) सहसंबंध गुणांक.

फ) साइन (sign) test.



[4108] – 201

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – II) Examination, 2012  
PSYCHOLOGY  
Compulsory : Learning and Memory  
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

***N.B. :*** 1) *Attempt all questions.*  
2) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
  - 1) Explain the various disorders of memory in detail.
  - 2) What is meant by forgetting ? Elaborate on different theories of forgetting.
  
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
  - 1) Bring out the difference between conditioning and cognitive theories of learning. Explain observational theory in detail.
  - 2) What is meant by Flash bulb memory ? Explain Elizabeth Loftus's contribution to the research on Long term memory.
  
3. Answer **any two** in **250** words : **20**
  - 1) What are different types of classical conditioning ?
  - 2) Explain in detail Sperling's experiment used to study memory.
  - 3) Explain dual process view of memory.
  - 4) Explain any three researches done to study memory and learning.

P.T.O.



4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** :

20

- 1) NLP.
- 2) Memory Improvement Technique.
- 3) Gaik and Lockhart's memory model.
- 4) Working memory model.
- 5) Long term potentiation.
- 6) Types of Reinforcement.

### मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत लिहा :

२०

- 1) स्मृतीच्या विविध विकारांविषयी सविस्तरपणे लिहा.
- 2) विस्मरण म्हणजे काय ? विस्मरणांच्या विविध सिद्धांत स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत लिहा :

२०

- 1) अध्ययनाच्या बौध्दिक सिद्धांत आणि अभिसंधान यातील भेद स्पष्ट करा, तसेच अध्ययनाचा निरीक्षणात्मक सिद्धांत स्पष्ट करा.
- 2) 'फ्लॅश बल्ब' स्मृती म्हणजे काय ? एलीझाबेथ लोफ्टस यांनी दीर्घकालीन स्मृतीबद्दल केलेले संशोधन स्पष्ट करा.



3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची २५० शब्दांत लिहा : २०

- १) अभिजात अभिसंधानाचे विविध प्रकार कोणते ?
- २) स्मृतीच्या अभ्यासासाठी स्पर्लिगचा प्रयोग सविस्तर स्पष्ट करा.
- ३) स्मृतीचे दुहेरी प्रक्रीयाकरण दृष्टीकोण स्पष्ट करा.
- ४) स्मृती व अध्ययन यावर केलेले कोणतेही तीन संशोधन स्पष्ट करा.

4. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा : २०

- १) चेता- भाषिक सूचनाक्रम
- २) स्मृती संवर्धन तंत्रे
- ३) गैक-लॉकहार्ट यांचे स्मृती प्रारूप.
- ४) कार्यरत स्मृती प्रारूप.
- ५) दीर्घ कालिक विभवीकरण.
- ६) प्रबलनाचे प्रकार.



[4108] – 202

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – II) Examination, 2012**  
**PSYCHOLOGY**  
**Compulsory Psychological Testing : Applications**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

**N.B. :** i) **All questions are compulsory.**  
ii) **All questions carry equal marks.**

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) Discuss five factor model of personality. Discuss in detail NEOPI-R and NEOFFI with their applications in clinical settings.
  - 2) Discuss in detail the subscales of GATB. Explain in brief the various application of this battery in counselling settings.
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
  - 1) Describe in brief sixteen code types of MBTI based on four type of preferences. Explain the uses of MBTI in industrial and business setting.
  - 2) Define Aptitude. Discuss in detail the subtests of DAT. Explain its application in educational setting.
3. Answer **any two** in **250** words each. **20**
  - 1) Discuss Binet-Kamath test as a individual test of General mental ability.
  - 2) Discuss the nature of 16 pf. Explain in brief the application of this test in clinical settings.
  - 3) What are situational tests ? How they are used in industrial setting.
  - 4) Define Internet. Discuss in detail SVIB.
4. Write short notes on **any four** in 100 words each : **20**
  - 1) CPQ
  - 2) Woodworth personal data sheet
  - 3) Concept of Base rates and Hit rates
  - 4) STAXI
  - 5) Concept of Incremental validity
  - 6) EPQ-R

P.T.O.



मराठी रूपांतर

1. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर लिहा : 20
  - 1) व्यक्तिमत्वाच्या पंचघटक प्रारूपाची चर्चा करा. NEOPI-R आणि NEOFFI या चाचण्याची चिकित्सा क्षेत्रातील उपयोजनासह सविस्तर चर्चा करा.
  - 2) GATB च्या उपचाचण्यांची सविस्तर चर्चा करा. या चाचणीचे समुपदेशन क्षेत्रातील विविध उपयोग थोडक्यात स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर लिहा : 20
  - 1) MBTI चाचणीतील चार प्रतिक्रिया/पसंतीक्रमावर आधारीत 16 कोडप्रकारांचे थोडक्यात वर्णन करा. MBTI चाचणीचे औद्योगिक आणि व्यापार क्षेत्रातील उपयोग थोडक्यात स्पष्ट करा.
  - 2) अभिक्षमतेची व्याख्या द्या. बहुविध अभिक्षमता चाचणीची सविस्तर चर्चा करा. तसेच या चाचणीचे शैक्षणिक क्षेत्रातील उपयोजन स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 250 शब्दात उत्तरे लिहा : 20
  - 1) बिने कामत चाचणीची सामान्य मानसीक क्षमता मापनाची एक व्यक्तिगत चाचणी म्हणून चर्चा करा.
  - 2) 16 pf चाचणीची चर्चा करा. चिकित्सालयीन क्षेत्रातील या चाचणीचे उपयोजन थोडक्यात स्पष्ट करा.
  - 3) प्रासंगिक चाचण्या स्पष्ट करा. औद्योगिक क्षेत्रात या चाचण्यांचा उपयोग कसा होतो ?
  - 4) अभिरुची ची व्याख्या द्या. SVIB चाचणीची सविस्तर चर्चा करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दात संक्षिप्त टीपा लिहा. 20
  - 1) CPQ
  - 2) Woodworth's personal data sheet.
  - 3) आधारभूत आणि बिनचूक पदनिश्चयन संकल्पना
  - 4) STAXI
  - 5) वर्धमान यथार्थतेची संकल्पना
  - 6) EPQ-R



[4108] – 203

Seat No.	
-------------	--

**M.A. Semester – II Examination, 2012**  
**PSYCHOLOGY**  
**Compulsory : Research Methodology**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

**N.B. :** i) *All questions are compulsory.*  
ii) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - a) What is survey research ? Explain various methods of data collection related to survey research.
  - b) What is research design ? Explain its importance in research. Compare between-group and within group design.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - a) Define scaling. State its purpose and compare psychophysical and psychological scaling.
  - b) Explain APA style. Describe the steps involved in writing a research report.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
  - a) Explain survey research designs.
  - b) What is a mixed design ? Describe its applications.
  - c) Explain characteristics and types of quasi-experimental design.
  - d) Explain various concepts related to factor analysis.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
  - a) Hypothesis
  - b) Sampling
  - c) Factorial design
  - d) Time series design
  - e) Path analysis
  - f) Thurston scale.

P.T.O.





### मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य.  
 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.  
 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर लिहा : 20
  - अ) सर्वेक्षण संशोधन म्हणजे काय ? सर्वेक्षण संशोधनाशी संबंधित प्रदत्त संकलनाच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
  - ब) संशोधन आखणी म्हणजे काय ? संशोधनातील तीचे महत्व काय ? आंतरसमूही व अंतःसमूही आखणीत तुलना करा.
2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर लिहा : 20
  - अ) अनुमापन पद्धतीची व्याख्या करा. अनुमापन पद्धतीची उद्देश स्पष्ट करून मनोभौतिक व मानसशास्त्रीय अनुमापन पद्धतीत तुलना करा.
  - ब) ए पी ए शैली स्पष्ट करा. संशोधन अहवाल लिखाणातील विविध अवस्थांचे वर्णन करा.
3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तरे लिहा : 20
  - अ) सर्वेक्षण संशोधन आखणीचे स्पष्टीकरण करा.
  - ब) संमिश्र आखणी म्हणजे काय ? संमिश्र आखणीच्या उपयोगितेचे वर्णन करा.
  - क) प्रयोग-सादृश्य आखणीचे गुणवैशिष्ट्ये व प्रकार स्पष्ट करा.
  - ड) घटक विश्लेषणाशी संबंधित विविध संकल्पना स्पष्ट करा.
4. कोणत्याही चारवर संक्षिप्त टीपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा : 20
  - अ) गृहितकृत्य (परिकल्पना)
  - ब) नमुनाचयन
  - क) घटकानुसारी आखणी
  - ड) कालश्रेणी आखणी
  - इ) मार्ग विश्लेषण
  - फ) थर्स्टन अनुमापन पद्धती.



[4108] – 301

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – III) Examination, 2012**  
**PSYCHOLOGY**  
**Compulsory – Personality**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

**N.B. :** 1) *All questions are compulsory.*  
2) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
  - 1) Define personality and explain the characteristics of good personality theory.
  - 2) Discuss G. Allport trait approach to personality.
  
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
  - 1) Discuss the classical psychoanalysis theory of personality given by Sigmund Freud.
  - 2) Discuss in detail the Existential position by Viktor Frankl and Rollo May.
  
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
  - 1) State the account for evaluation of personality theory.
  - 2) Write the issues of experimental personality research.
  - 3) Explain the concept of cognitive perspective with reference to Kelly's constructive alternativism.
  - 4) Explain in brief Adler's individual theory of personality.
  
4. Write short notes on **any four** in **100** words : **20**
  - 1) Issues in social desirability.
  - 2) Surface trait verses source trait.
  - 3) Self concept.
  - 4) Idiographic approach.
  - 5) Oral stage.
  - 6) Archetypes.

P.T.O.



मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.  
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रीका पहावी.

1. कोणतेही एक उत्तर 500 शब्दांत लिहा : 20
- 1) व्यक्तिमत्त्वाची व्याख्या द्या व चांगल्या व्यक्तिमत्व सिद्धांताची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.  
2) गॉर्डन ऑलपोर्ट यांच्या व्यक्तिमत्व विषयक गुणविशेष सिद्धांतावर चर्चा करा.
2. कोणतेही एक उत्तर 500 शब्दांत लिहा : 20
- 1) सिग्मंड फ्रॉईड यांच्या व्यक्तिमत्त्वाच्या अभिमान मनोविश्लेषणवादी सिद्धांतावर चर्चा करा.  
2) व्हिक्टर फ्रँकल आणि रोलो में यांच्या अस्तित्ववादावर चर्चा करा.
3. कोणतेही दोन उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांत लिहा : 20
- 1) व्यक्तिमत्व सिद्धांताच्या मूल्यमापनावर चर्चात्मक टिप्पणी लिहा.  
2) प्रायोगिक व्यक्तिमत्व संशोधनावरील मुद्यांवर चर्चा करा.  
3) केली यांच्या रचनात्मक पर्यायवादावर आधारीत बोधनिक दृष्टीकोनाची संकल्पना स्पष्ट करा.  
4) अँडलर यांच्या व्यक्तिमत्त्वाच्या व्यक्तिगत सिद्धांताचे थोडक्यात वर्णन करा.
4. कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा : 20
- 1) सामाजिक वांछिततेचे मुद्दे  
2) दर्शनी गुणविशेष विरुद्ध मूळ गुणविशेष  
3) स्व-संकल्पना  
4) व्यक्तिसापेक्ष दृष्टीकोन  
5) मौखिक अवस्था/मुख कामुकता  
6) आदिमरूप.



[4108] – 304

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – III) Examination, 2012**  
**PSYCHOLOGY**  
**Group (A) : Clinical Psychology**  
**Psychodiagnostics and Community Mental Health**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Total Marks : 80

**Notes :** i) *All questions are compulsory.*  
ii) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
  - 1) What is psychodiagnostics ? Discuss in detail cognitive views.
  - 2) What is community mental health ? Discuss its contribution in the current status of cancer/HIV.
  
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
  - 1) What is Neuropsychological Assessment ? Discuss any two Neuropsychological tests used in clinical setting.
  - 2) Discuss in detail Health enhancing behaviour.
  
3. Answer **any two** in **250** words : **20**
  - 1) Discuss Sullinan's theory of Schizophrenia and Paranoia.
  - 2) Discuss any two projective techniques used in personality assessment.
  - 3) Explain WAIS – III R.
  - 4) What is Psychooncology ? Discuss its nature in detail.

P.T.O.



4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** :

20

- 1) Inferiority complex.
- 2) MMPI.
- 3) EPI.
- 4) Social deviant behavior.
- 5) Neurotransmitters.
- 6) Testicular self- examination.

### मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहणे.

1. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दात लिहा :

२०

- १) मनोनिदान म्हणजे काय ? मनोनिदानाविषयी बोधनिक विचारप्रवाहाची सविस्तर चर्चा करा ।
- २) सामुहिक मानसिक आरोग्य म्हणजे काय ? कर्करोग आणि, एच आय व्ही सद्यस्थितीत असणारे सामुहिक मानसिक आरोग्याची चर्चा करा.

2. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे सुमारे ५०० शब्दात उत्तर लिहा :

२०

- १) नसमानसशास्त्रीय परिक्षण म्हणजे काय ? चिकित्सात्मक क्षेत्रात अवलंबीलया जाणाऱ्या कोणत्याही दोन नसमानसशास्त्रीय चाचण्यांची चर्चा करा.
- २) आरोग्य वृद्धिंगत करणाऱ्या वर्तन प्रकारांची सविस्तर चर्चा करा.



3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सुमारे २५० शब्दांत लिहा : २०

- १) सलिव्हन यांनी सांगितलेल्या छिन्नमनस्कता आणि संशयविक्षोभ विकृतीविषयीच्या सिद्धांताची सविस्तर चर्चा करा.
- २) व्यक्तिमत्त्व परिक्षणात अवलंबीलया जाणाऱ्या कोणत्याही दोन प्रक्षेपण चाचण्यांची चर्चा करा.
- ३) WAIS-III R विषयी थोडक्यात लिहा.
- ४) मनोकर्करोग शास्त्र म्हणजे काय ? त्याचे स्वरूपाची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर सुमारे १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०

- १) अहंम न्युनत्वगंड.
- २) MMPI.
- ३) EPI.
- ४) सामाजिक विपथगामी वर्तन.
- ५) मज्जापेशीसंप्रेरक द्रव्य.
- ६) वृषण 'स्व-परिक्षण'.



[4108] – 306

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – III) Examination, 2012**  
**PSYCHOLOGY (Optional)**  
**Group B : Industrial Psychology (2008 Pattern)**  
**Personnel Psychology**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

**N.B. :** i) *All questions are compulsory.*  
ii) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) What is performance appraisal ? Explain in detail the objectives and process of performance appraisal.
  - 2) State the meaning and functions of personnel psychology. Discuss the systems view of personnel psychology.
  
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) Describe the uses of psychological tests in managerial selection. Comment on their utility as selection tools.
  - 2) Explain the meaning of job analysis. Describe the different methods of job analysis.
  
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
  - 1) Explain non-analytical methods of job evaluation.
  - 2) Describe the various aspects of recruitment planning.
  - 3) Explain the current practices and emerging trends in personnel psychology.
  - 4) Describe the objectives and development of performance Appraisal system.
  
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
  - 1) Scope of personnel psychology.
  - 2) Bio-data as a selection tool.
  - 3) Job Evaluation.
  - 4) Limitations of performance appraisal.
  - 5) Interview technique of personnel selection.
  - 6) Employment profile.

P.T.O.



### मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.  
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.  
 ३) उजवीकडील अंक एकुण गुण दर्शवितात.  
 ४) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) निर्वर्तन-निर्धारण म्हणजे काय ? निर्वर्तन निर्धारणाची उद्दीष्ट्ये आणि प्रक्रिया सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
- २) कर्मचारी मानसशास्त्राचा अर्थ आणि कार्ये सांगा. कर्मचारी मानसशास्त्राच्या समष्टी-दृष्टिकोनाची चर्चा करा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) व्यवस्थापकीय निवडीत मानसशास्त्रीय चाचण्यांचे उपयोग कोणते आहेत याचे वर्णन करा. निवड साधन म्हणून त्यांच्या उपयुक्ततेवर टीपणी लिहा.
- २) कार्य-विश्लेषणाचा अर्थ स्पष्ट करा. कार्य-विश्लेषणाच्या विविध पद्धतींचे वर्णन करा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०
- १) कार्य-मूल्यमापनाच्या अविश्लेषणात्मक पद्धती स्पष्ट करा.
- २) नियुक्ती नियोजनाच्या विविध बाबींचे/पैलूंचे वर्णन करा.
- ३) कर्मचारी मानसशास्त्रातील सधःकालीन प्रथा आणि उदयोन्मुख प्रवाह स्पष्ट करा.
- ४) निर्वर्तन-निर्धारण संस्थेची उद्दिष्ट्ये आणि विकास वर्णन करा.
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी साधारण १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
- १) कर्मचारी मानसशास्त्राची व्याप्ती
- २) निवड साधन म्हणून व्यक्तिगत माहिती
- ३) कार्य-मूल्यमापन
- ४) निर्वर्तन निर्धारणाच्या मर्यादा
- ५) कर्मचारी निवडीचे मुलखत-तंत्र
- ६) सेवायोजनेचा आराखडा.





[4108] – 307

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – III) Examination, 2012**  
**PSYCHOLOGY**  
**Group (B) : Industrial Psychology**  
**Organizational Behaviour**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

**N.B. :** i) **All questions are compulsory.**  
ii) **All questions carry equal marks.**

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
- 1) Discuss the equity theory of motivation. Compare and contrast with the content theories of motivation.
  - 2) Explain the nature of organizational behaviour model. Elaborate on the collegial and systems model of organizational behaviour.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
- 1) What is meant by leadership ? Explain the Fiedler's contingency model of leadership. How does it differ from the behavioural approach to leadership ?
  - 2) Explain the causes and consequences of work stress. How can organizations help to manage employee stress ?
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
- 1) Discuss Trompena's view of organisation culture.
  - 2) Elaborate on the Porter Lawler theory of motivation.
  - 3) Discuss Johari window as a tool for conflict resolution.
  - 4) Explain the behavioural styles of leadership.

P.T.O.



4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** :

20

- 1) Challenges for women employees
- 2) Job characteristic model
- 3) Self leadership
- 4) Employee counselling
- 5) Workforce diversity
- 6) Path Goal Theory.

### मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.  
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.  
 ३) उजवीकडील अंक एकूण गुण दर्शवितात.  
 ४) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एक प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा :

२०

- १) पेरणेचा 'इक्विटी' सिद्धांताची चर्चा करा. प्रेरणेच्या आशय सिद्धांतांशी इक्विटी सिद्धांताची तुलना करा व त्यांमधील फरक विशद करा.
- २) संघटना वर्तन प्रारूप स्पष्ट करा. संघटना वर्तनाचे समुहाभिमुखी (collegial) आणि संरचना प्रारूप स्पष्ट करा.

२. कोणत्याही एक प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा :

२०

- १) नेतृत्व म्हणजे काय ? फिडलरचे नेतृत्व विषयक आनुषंगिकता प्रारूप स्पष्ट करा हे प्रारूप नेतृत्वविषयकच्या वर्तनात्मक दृष्टिकोनापेक्षेभिन्न कसे ठरते ?
- २) कार्य-ताणाची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा. भ्रमचाण्यांच्या मानसिक ताणाचे व्यवस्थापन करण्यासाठी संघटना कशा प्रकारे मदत करू शकतात ?



३. कोणत्याही दोन प्रश्नांचे प्रत्येकी साधारण २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०
- १) संघटना संस्कृती विषयीच्या ट्रॉम्पेनाच्या दृष्टिकोनाची चर्चा करा.
  - २) पोर्टर लॅलरच्या प्रेरणा-सिद्धांताविषयी सविस्तरपणे लिहा.
  - ३) संघर्ष निवारणाचे एक साधन म्हणून 'जोहारी विन्डोची' चर्चा करा.
  - ४) नेतृत्वाच्या वर्तनात्मक शैली स्पष्ट करा.
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी साधारण १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
- १) महिला कर्मचाऱ्यां समोरील आव्हाने
  - २) कार्य-वैशिष्ट्ये प्रारूप
  - ३) स्व-नेतृत्व
  - ४) कर्मचारी समुपदेशन
  - ५) कर्मचारी वैविध्य (workforce diversity)
  - ६) 'पाथ-गोल' सिद्धांत.



[4108] – 308

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – III) Examination, 2012**  
**PSYCHOLOGY**  
**Group (C) : (Counselling Psychology)**  
**(Optional) Counselling Process**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

***N.B. :*** 1) ***All questions are compulsory.***  
2) ***All questions carry equal marks.***

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
  - 1) Discuss the importance of written Communication in counselling.
  - 2) Explain Core conditions of Counselling.
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
  - 1) Discuss the design and implication of action plan.
  - 2) Describe non-standardized techniques for human assessment.
3. Answer **any two** in **250** words each : **20**
  - 1) Discuss traditional activities of Counselor.
  - 2) Explain how you implement confrontation while dealing with your client.
  - 3) What are interdisciplinary implication and guidelines for Human assessment ?
  - 4) What are the Ethical principles of counselling ?

P.T.O.



4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** :

20

- 1) Advanced Empathy.
- 2) Immediacy.
- 3) Goals of counselling.
- 4) Role playing.
- 5) Building counselling relationship.
- 6) Concreteness.

**मराठी रूपांतर**

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.  
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणतेही **एक** उत्तर **500** शब्दांत लिहा :

20

- 1) समूपदेशनातील लिखित संप्रेषणाचे महत्व विशद करा.
- 2) समूपदेशनातील मूलभूत अटी स्पष्ट करा.

2. कोणतेही **एक** उत्तर **500** शब्दांत लिहा :

20

- 1) कृती आराखड्याची आखणी व उपयोजन यांवर चर्चा करा.
- 2) मानवी मूल्यनिर्धारणाच्या काही प्रमाणित तंत्रावर चर्चा करा.



3. कोणतेही दोन उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांत लिहा : 20

- 1) समूपदेशकाची पारंपारीक कार्ये वर्णना करा.
- 2) समूपदेशन करू असतांना संमुखीकरण तंत्राचा वापर कसा कराल ? स्पष्टीकरण द्या.
- 3) मानवी मूल्य निर्धारणाची आंतरशाखीय उपयोजन आणि मार्गदर्शक तत्वे काय आहेत ?
- 4) समूपदेशनातील नैतिक तत्व काय आहेत ?

4. कोणत्याही चारावर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा : 20

- 1) उन्नत तदनुभूती.
- 2) तत्परता.
- 3) समूपदेशनाची उद्दिष्टे.
- 4) भूमिका वठविणे.
- 5) समूपदेशनात्मक संबंध प्रस्थापीत करणे.
- 6) मूर्तकथनक्षमता.



[4108] – 401

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – IV) Examination, 2012  
PSYCHOLOGY  
Compulsory : Motivation and Emotion  
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

**N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**  
2) **All questions carry equal marks.**

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) Critically analyse the ethological, socio-cultural and developmental-interactionistic approaches to study motivation and emotion.
  - 2) Conceptualize depression as an emotion. Illustrate it's effect on physical and psychological well-being.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) Describe the neurological and peripheral mechanisms of hunger and thirst.
  - 2) Explain the physiological approach to study emotion and motivation emphasizing more on cerebral lateralization in cognitive processes and emotion.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
  - 1) What are growth and mastery needs ? Explain with examples.
  - 2) Describe the different causes and also different ways of managing the emotion "anger".
  - 3) What are the psycho physiological measures of motivation and emotion ?
  - 4) Explain the mechanisms of social attachment.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
  - 1) Positive Emotions
  - 2) Components of Emotion
  - 3) Kinds of Aggression
  - 4) Endocrine System
  - 5) Fredrikson's Broaden and Build Theory
  - 6) Stress and illness.

P.T.O.



### मराठी रूपांतर

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.  
 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी मराठी रूपांतर प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणतेही एक उत्तर 500 शब्दांत लिहा : 20
  - 1) प्रेरणा व भावना विषयक आचारविज्ञान, सामाजिक-सांस्कृतिक, वैकासीक-आंतरक्रियात्मक दृष्टीकोनांचे टीकात्मक विश्लेषण करा.
  - 2) अवसादाची संकल्पना भावना म्हणून स्पष्ट करा. अवसादाचे शारीरिक आणि मानसीक स्वास्थावर होणारे परिणाम स्पष्ट करा.
2. कोणतेही एक उत्तर 500 शब्दांत लिहा : 20
  - 1) भूक व तहान यांच्या चेतापेशीय व सीमावर्ती यंत्रणांचे वर्णन करा.
  - 2) शरीरशास्त्रीय प्रक्रिया व भावनांच्या प्रमस्तिष्कीय द्विभागीकरणावर भर देत प्रेरणा व भावनाविषयक बोधनिक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
3. कोणतेही दोन उत्तरे 250 शब्दांत लिहा : 20
  - 1) वाढविषयक/वैकासीक आणि प्रभुत्ववादी गरजा काय आहेत ? उदाहरणासह स्पष्ट करा.
  - 2) 'राग' या भावनेची विविध कारणे व राग व्यवस्थापनाचे विविध मार्गांचे वर्णन करा.
  - 3) प्रेरणा व भावनांची मनोशारीरिक मापके काय आहेत ?
  - 4) सामाजिक संलग्नतेची यंत्रणा स्पष्ट करा.
4. कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा : 20
  - 1) धनात्मक भावना
  - 2) भावनेतील अंतर्भूत घटक
  - 3) आक्रमकतेचे प्रकार
  - 4) ग्रंथी संस्था
  - 5) फ्रेडरिकसन यांचा ब्रॉडेन अँड बिल्ड सिद्धांत
  - 6) ताण व आजारपण.





[4108] – 402

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – IV) Examination, 2012**  
**PSYCHOLOGY**  
**Clinical Psychology Group – A – Optional**  
**Psychopathology – II**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

**Note :** a) *All questions are compulsory.*  
b) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) What is Mental Retardation ? Discuss the clinical types, causes and treatment of Mental Retardation.
  - 2) What are personality disorders ? Discuss the various types of erratic and dramatic personality disorders.
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
  - 1) What is sexual dysfunction disorder ? Describe the various types of sexual dysfunction disorders.
  - 2) What is impulse control disorder ? Discuss in detail kleptomania and trichotillomania.
3. Answer **any two** in about **250** words each. **20**
  - 1) State the various childhood disorders.
  - 2) Describe paranoid personality disorder.
  - 3) Describe the fetishism disorder.
  - 4) Describe post traumatic stress disorder.
4. Write short notes on **any four** in about **100** words each. **20**
  - 1) Delirium
  - 2) Attention deficit hyperactivity disorder
  - 3) Narcotic drugs and their effects
  - 4) Gender Identity disorder
  - 5) Pathological Gambling
  - 6) Pedophilia.

P.T.O.



मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.  
३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहणे.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : २०
- १) मतिमंदत्व म्हणजे काय ? मतिमंदत्वाचे चिकित्सात्मक प्रकार, कारणे आणि उपचार पद्धतीची चर्चा करा.
- २) व्यक्तिमत्व विकृती म्हणजे काय ? विविध प्रकारच्या लहरी/नाटकी व्यक्तिमत्व विकृती प्रकाराची चर्चा करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. २०
- १) लैंगिक अपकार्य विकृती म्हणजे काय ? विविध प्रकारच्या लैंगिक अपकार्य विकृती प्रकारचे वर्णन करा.
- २) उर्मी (आवेगी) नियंत्रण विकृती म्हणजे काय ? चौर्य उन्माद व केशोच्छेदी उन्मादी विकृतीचे सविस्तर वर्णन करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे २५० शब्दांत लिहा. २०
- १) विविधप्रकारच्या बाल्यकालीन विकृती सांगा.
- २) संभ्रांतीजन्य व्यक्तिमत्व विकृतीचे वर्णन करा.
- ३) प्रतिक (वस्तु) कामोत्पिडीत विकृतीचे वर्णन करा.
- ४) आघात पश्चात तणाव विकृतीचे वर्णन करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर सुमारे १०० शब्दात टिपा लिहा. २०
- १) भ्रमिष्टपणा
- २) अवधान त्रुटीपूरक अतिक्रियाशीलता विकृती
- ३) नार्कोटिक ड्रग आणि त्याचे परिणाम
- ४) लिंग तादात्म्य विकृती
- ५) विकृतजुगारी प्रवृत्ती
- ६) बालकामुकता.



[4108] – 403

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – IV) Examination, 2012  
PSYCHOLOGY  
Optional Group (A) : Clinical Psychology  
Psychotherapies  
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

***N.B. : a) All questions are compulsory.  
b) All questions carry equal marks.***

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
- 1) Discuss the procedure and basic concepts involved in Freud's psychoanalytic therapy. Critically evaluate it.
  - 2) What is systematic desensitization ? Discuss the steps involved in systematic desensitization.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
- 1) Describe the assumptions involved in cognitive therapy. Evaluate Ellis' Rational Emotive Behavior Therapy (REBT).
  - 2) Discuss in detail Lazarus' multimodal assessment template and therapeutic procedures.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
- 1) Describe the basic concepts involved in Transactional Analysis.
  - 2) Explain modelling and token economy as techniques in behaviour therapy.
  - 3) Discuss in brief existential therapies.
  - 4) Explain the basic principles involved in Buddhism and Sufism.

P.T.O.



4. Write short notes on **any four** in about **100** words each :

20

- 1) Basic psychotherapeutic skills
- 2) Assertiveness
- 3) Family Therapy
- 4) Beck's cognitive therapy
- 5) Yoga as a psychotherapy
- 6) Interpersonal therapy.

### मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहणे.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा :

२०

- १) फ्राईडच्या मनोविश्लेषण उपचार पद्धतीत अंतर्भूत मूलभूत संकल्पनाची चर्चा करा. तिचे टिकात्मक मूल्यांकन करा.
- २) पद्धतशीर आवेदनशीलता म्हणजे काय ? पद्धतशीर आवेदनशीलतेत अंतर्भूत टप्यांची चर्चा करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही 'एका' प्रश्नांची उत्तर ५०० शब्दांत लिहा :

२०

- १) बोधात्मक उपचार पद्धतीत अंतर्भूत गृहीतकाचे वर्णन करा. अलबर्ट एलिस्च्या तर्कसंगत भावनिक वर्तन उपचार पद्धतीचे मूल्यांकन करा.
- २) लाझारसच्या बहुप्रारूप प्रतिकृती मापन आणि उपचार प्रक्रियेची सविस्तर चर्चा करा.



३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे २५० शब्दांत लिहा : २०
- १) आंतरक्रिया विश्लेषणातील मूलभूत संकल्पनाचे वर्णन करा.
  - २) वर्तन उपचार पद्धतीची प्रतिरूप अनुसरण व प्रतिक उपयोग पद्धती स्पष्ट करा.
  - ३) अस्तित्ववादी उपचार पद्धतीची थोडक्यात चर्चा करा.
  - ४) बौद्धसंप्रदाय व सुफीसंप्रदाय अंतर्भूत मूलभूत तत्वे स्पष्ट करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर सुमारे १०० शब्दांत टिप लिहा : २०
- १) मानसोपचारातील मूलभूत कौशल्ये
  - २) स्पष्टवक्तेपणा
  - ३) कौटुंबिक उपचार पद्धती
  - ४) बेकची बोधात्मक उपचार पद्धती
  - ५) योग एक उपचार पद्धती
  - ६) आंतरवैयक्तिक उपचार पद्धती.



[4108] – 404

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – IV) Examination, 2012  
PSYCHOLOGY (2008 Pattern)  
Human Resource Management  
(Optional) Group : B (Industrial Psychology)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

***N.B. : i) All questions are compulsory.  
ii) All questions carry equal marks.***

1. Answer **any one** in **500** words **each** : **20**
- 1) What is training ? Describe the process of evaluating training programme.
  - 2) Explain knowledge management. Describe knowledge management architecture deficit.
2. Answer **any one** in **500** words **each** : **20**
- 1) Define Human Resource Development. Discuss in detail the HRD challenges in global and Indian scenario.
  - 2) Explain the relation between attitude and job satisfaction. Describe the consequences of low job satisfaction.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
- 1) Describe the need of knowledge management.
  - 2) Explain the utility or application of training in career development and planning.
  - 3) Define job satisfaction. Explain measurement of job satisfaction.
  - 4) Explain how HRD can be used for improving corporate excellence.

P.T.O.



4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
- 1) Equal employment opportunities.
  - 2) Psychological Empowerment and job satisfaction.
  - 3) Role of knowledge managers.
  - 4) Apprenticeship as training method.
  - 5) Benefits of knowledge management.
  - 6) Business Games.

### मराठी रूपांतर

- सूचना :**
- १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
  - २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
  - ३) उजवीकडील अंक एकुण गुण दर्शवितात.
  - ४) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : **२०**
- १) प्रशिक्षण म्हणजे काय ? प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे मूल्यमापन करण्याच्या प्रक्रियेचे वर्णन करा.
  - २) ज्ञान-व्यवस्थापन स्पष्ट करा. ज्ञान-व्यवस्थापन आर्किटेक्चरच्या उणीवांचे वर्णन करा.
२. कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. **२०**
- १) मानव्य संसाधन विकासाची व्याख्या लिहा. भारतीय व जागतिक संदर्भात मानव्य संसाधन विकसनातील आव्हानांची चर्चा करा.
  - २) अभिवृत्ती आणि कार्य-समाधान यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा. निम्न कार्य-समाधानांच्या परिणामांचे वर्णन करा.



३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी साधारण २५० शब्दांत उत्तरे लिहा :

२०

- १) ज्ञान-व्यवस्थापनाची गरज वर्णन करा.
- २) करिअर विकास व नियोजनात प्रशिक्षणाची उपयुक्तता स्पष्ट करा.
- ३) कार्य-समाधानाची व्याख्या लिहा. कार्य-समाधानाचे मापन स्पष्ट करा.
- ४) 'कार्पोरेट एक्सलन्स' वाढविण्यासाठी मानव्य संसाधन विकासाचा कसा उपयोग करता येईल ते स्पष्ट करा.

४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी साधारण १०० शब्दांत टीपा लिहा :

२०

- १) समान सेवायोजन संधी
- २) मानसशास्त्रीय सक्षमीकरण आणि कार्य-समाधान
- ३) ज्ञान व्यवस्थापकांची भूमिका
- ४) 'अप्रेन्टिसशिप' : एक प्रशिक्षण पद्धत
- ५) ज्ञान-व्यवस्थापनाचे फायदे
- ६) 'बिझिनेस-गेम्स'.





[4108] – 405

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – IV) Examination, 2012**  
**PSYCHOLOGY**  
**Organizational Development**  
**Group B : Industrial Psychology**  
**(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

**N.B. :** i) *All questions are **compulsory**.*  
ii) *All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words each : **20**
  - 1) Explain organizational development. How have laboratory training stem, socio-technical and socio-clinical stem contributed to organizational development ?
  - 2) Explain the need for organisations to adapt to change. What are the different forces of change ?
  
2. Answer **any one** in **500** words each : **20**
  - 1) Bring out the relevance of the diagnostic process in organization development. What are the steps in organization development diagnosis ? Give suitable examples.
  - 2) What do you mean by organisation development interventions ? How can they be classified ? Also, discuss the techniques and exercises used in team-building.
  
3. Answer **any two** in **250** words each. **20**
  - 1) Compare Lewin's change model with Kotter's eight step plan for organisation change.
  - 2) Explain the contribution of Chris Argyris and Rensis Likert to organization development.
  - 3) Elaborate on Action research as a process in organisational development.
  - 4) Discuss third party peace making as an organisational development intervention.

P.T.O.



4. Write short notes on **any four** in **100** words each.

20

- i) Application of organisational development to Indian organisation.
- ii) Values of organisational development.
- iii) Organisation factors responsible for resisting change.
- iv) Collaborative nature of organisation development
- v) Role Analysis Technique
- vi) Management by objectives.

### मराठी रूपांतर

**सूचना** : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३) उजवीकडील अंक एकूण गुण दर्शवितात.

४) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा :

२०

- १) संघटना विकास स्पष्ट करा. प्रयोगशालेय प्रशिक्षण शाखा, सामाजिक-तांत्रिक आणि सामाजिक-चिकित्सक शाखा यांनी संघटना विकासात कोणते योगदान केले आहे ?
- २) संघटनांनी बदलांशी जुळवून घेण्याची काय गरज आहे ? बदल घडविणारे विविध प्रभावकारी घटक कोणते ?

२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा.

२०

- १) संघटना विकासात चिकित्सा प्रक्रियेचा संबंध सांगा. संघटना विकास चिकित्सेतील टप्पे कोणते ? सुयोग्य उदाहरणे द्या.
- २) संघटना -विकास आंतरनिरसन म्हणजे काय ? त्यांचे वर्गीकरण कसे करता येईल ? संघ-बांधणीची तंत्रे आणि सरावकृती यांची चर्चा करा.



३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी साधारण २५० शब्दांत उत्तरे लिहा. २०
- १) लेविनच्या बदल प्रारूपाची कॉटरच्या संघटना बदलाच्या आठ टप्प्यांच्या योजनेशी तुलना करा.
- २) क्रीस आर्गिरिस आणि रेन्सिस लीकर्ट यांचे संघटना विकासात कोणते योगदान आहे ?
- ३) संघटना विकासातील एक प्रक्रिया म्हणून कृती संशोधनाचे सविस्तर वर्णन करा.
- ४) संघटना विकास आंतरनिरसन म्हणून तृतीय पक्ष शांतता प्रस्थापनाची चर्चा करा.
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी साधारण १०० शब्दांत टिपा लिहा. २०
- १) संघटना विकासाचे भारतीय संघटनांत उपयोजन
- २) संघटना विकासाची मूल्ये
- ३) बदलता विरोध होण्यासाठी जबाबदार असलेले संघटनात्मक घटक
- ४) संघटनाविकासाचे संयुक्त स्वरूप
- ५) भूमिका-विश्लेषण तंत्र
- ६) उदीष्टानुसार व्यवस्थापन.



[4108] – 407

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – IV) Examination, 2012  
PSYCHOLOGY (2008 Pattern)  
Group (C) :Counselling Psychology  
Areas of Counselling (Optional)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

**N.B. :** 1) *All questions are compulsory.*  
2) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) Explain the characteristics and causes of behaviour of emotionally disturbed children.
  - 2) What is pre-and post-test counselling ? Which important aspects does the counsellor tackle in pre and post counselling ?
  
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
  - 1) What is retirement counselling ? As a counsellor how do you deal with an old age client with his retirement issues and problems.
  - 2) Describe the different types of mentally challenged children and explain their treatment briefly.
  
3. Answer **any two** in **250** words each : **20**
  - 1) Explain the different types of learning disabilities with examples.
  - 2) How do you deal with suicide and para suicide cases ?
  - 3) What is occupational stress ? Explain the various factors influencing occupational stress.
  - 4) "The pre-marital counselling can decrease the divorce cases" Comment.

P.T.O.



4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
- 1) Terminal illness
  - 2) Counselling for women
  - 3) Sports anxiety
  - 4) ADHD
  - 5) Marital counselling
  - 6) Academic underachiever.

### मराठी रूपांतर

- सूचना :**
- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
  - 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
  - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

1. कोणतेही **एक** उत्तर **500** शब्दांत लिहा. **20**
  - 1) भावनिक दृष्ट्या अस्थिरता मुलांचे वर्तन लक्षणे व त्यामागची कारणे स्पष्ट करा.
  - 2) पूर्व-समूपदेशन व उत्तर-समूपदेशन म्हणजे काय ? पूर्व व उत्तर समूपदेशनाद्वारे समूपदेशक कोणत्या महत्त्वपूर्ण बाबी विषयीच्या समस्या सोडवितो.
2. कोणतेही **एक** उत्तर **500** शब्दांत लिहा. **20**
  - 1) निवृत्ती विषयक समूपदेशन काय असते ? समूपदेशक म्हणून तूम्ही तमचा सल्लाध्याच्या निवृत्तीविषयक समस्या कशा प्रकारे हाताळाल.
  - 2) मनोविकलांग बालकांचे विविध प्रकारांचे वर्णन करा. व त्यांच्या उपचारांविषयी थोडक्यात माहिती द्या.
3. कोणतेही **दोन** उत्तरे प्रत्येकी **250** शब्दांत लिहा. **20**
  - 1) अध्ययन अक्षमतेचे विविध प्रकार उदाहरणासह स्पष्ट करा.
  - 2) आत्महत्या व आत्महत्याश्रम केसेस तूम्ही कशा हाताळाल.
  - 3) व्यावसायिक ताण म्हणजे काय ? व्यावसायिक ताणावर प्रभाव पाडणारी विविध घटक स्पष्ट करा.
  - 4) “विवाह पूर्व समूपदेशन घटस्पोटाचे प्रमाण कमी करू शकते” यावर मत प्रदर्शन करा.



4. कोणतेही चार वर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा :

20

- 1) आत्यंतिक/टीकाचा आकार (terminal illness)
  - 2) स्त्रियांचे समूपदेशन
  - 3) क्रिडा चिंता
  - 4) अवधान त्रुटीपूरक अतिक्रियाशिलता विकृती (ADHD)
  - 5) वैवाहीक समूपदेशन
  - 6) शैक्षणिक दृष्ट्या मागासलेपणा.
-